

1914

LANDSFÖRENINGEN FÖR KVINNANS POLITISKA RÖSTRÄTT.

Landstingens uppgifter och betydelse.

Av fil. d:r *Gulli Petrini.*

»Landstinget tillkommer att, i den ordning denna förordning stadgar, rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter, vilka avse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälsovård, undervisning, allmän ordning och säkerhet, med mera dylikt, så vitt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd», heter det i kungl. förordningen om landsting. Som härav framgår har landstinget att ta befattning med åtskilliga praktiska angelägenheter, som skola gälla för länet i dess helhet. Hit hör t. ex. vården om dövstumundervisningen, lasarett och sjukstugor, uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, uppfostran av sinnesslöa barn. Vidare skall landstinget välja markegångsdeputerade och utse ledamöter i skogsvårdsstyrelsen och inskrivningsnämnder samt ombud för pensionsdistrikt inom länet. Dessutom kan landstinget bevilja anslag till en mängd andra ändamål, som kunna vara av nytta för länet i dess helhet. Med vår tids lättare kommunikationer och större behov av koncentration är det ganska troligt, att landstingens verksamhet snarare kommer att ökas än minskas, då det oftast blir bättre och mer praktiskt att vidtaga anordningar för ett helt län än för varje kommun för sig.

De flesta befogenheter, som tillkomma landstinget, äro ganska likartade med de kommunala och omfatta ofta nog just sådant som av alla partier betecknats såsom lämpligt för kvinnorna att ta befattning med — såsom t. ex. sjukvård och barnavård. Icke desto mindre äro kvinnorna uteslutna från landstingen; de äro visserligen röstberättigade, men ej valbara. Att kvinnorna uteslötos från denna rättighet, när de i övrigt tillerkändes kommunal valbarhet, beror nog huvud-

sakligen på att landstinget har ännu en uppgift vid sidan av sin allmänna bestämmelse att sköta länets angelägenheter, — *landstingen välja ledamöter till Första kammaren*, och det var väl detta man ej ville låta kvinnorna vara med om. Visserligen kunde man ej vara konsekvent i detta fall. De städer, vilkas folkmängd uppgår till minst en etthundrafemtiondedel av rikets hela invånarantal, deltaga nämligen ej i landstingen och för dem ha stadsfullmäktige övertagit befogenheten att välja Första-kammarledamöter. Dessa städer äro för det närvarande Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle. Då det ej gärna kunde gå för sig att utestänga kvinnorna från stadsfullmäktige i de större städerna, när de fingo väljas i de mindre, så äger nu det egendomliga förhållandet rum, att de kvinnor, som äro stadsfullmäktige i rikets fem största städer, få deltaga i valen till Första kammaren, medan kvinnorna i landet för övrigt ej få direkt vara med därom.

Oaktat landstingets huvudsakliga uppgifter ligga på det praktiska området, och valet av Första-kammarledamöter normalt icke äger rum mer än vart sjätte år i vart landsting, har dock denna landstingets uppgift visat sig bli bestämmande vid valen. Dessa äga numera alltid rum efter rent politiska grunder. Valen äro proportionella enligt i det närmaste samma bestämmelser som gälla för valen till Andra kammaren.

För val av landstingsmän indelas länet i valkretsar, särskilt för landsbygden och särskilt för städerna. För varje valkrets utses, oavsett dess folkmängd, en landstingsman och därutöver efter folkmängden en landstingsman, på landet för varje fullt tal av 5,000, och i stad för varje fullt tal av 3,000.

En domsaga, vars folkmängd ej uppgår till 30,000, utgör i allmänhet en valkrets, medan domsagor med större folkmängd sönderdelas i en eller flera valkretsar. Även en domsaga, vars befolkning endast överstiger 25,000, kan få sönderdelas, därest detta visar sig lämpligt på grund av samfärdsmedlens bristfällighet eller dylikt.

Stad, vars folkmängd utgör minst 6,000, bildar egen valkrets. Stad med mindre folkmängd än 6,000 skall förenas med annan eller andra sådana städer till en valkrets med minst 6,000, högst 12,000 invånare. Antalet landstingsmän som skall väljas inom var valkrets kan variera mellan tre och sex, beroende på folkmängden. För hela länet skall minst 20 landstingsmän väljas.

Valkretsarna fördelas i två grupper, så att landstingsmännens antal blir i den mån ske kan mellan grupperna lika fördelat. Den ena gruppen valkretsar väljer ett år, den andra två år därefter.

»Rätt att deltaga i landstingsval tillkommer en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad» — således även de kvinnor som ha kommunal rösträtt. Valen av landstingsmän förrättas å landet kommunvis och de skola äga rum å Maria Bebådelsedag, såvida icke kommunalstämman särskilt bestämt, att det skall ske å annan dag under senare hälften av mars. Enligt lag av den 1 juli 1913 skola enahanda bestämmelser till valhemlighetens skydd, som gälla vid riksdagsmannaval till Andra kammaren, tillämpas vid dessa val. Valsedlarna insändas från kommunerna till domhavanden, som utför sammanräkningen. Härvid utses också för varje landstingsman en suppleant, som skall inkallas i den ordinaries ställe, när denne anmäler laga förfall. I stad förrättas valet inför magistraten och skall ske i senare hälften av mars. Vid val till landstingsman har man rätt att rösta genom fullmakt.

Landstingsmän väljas för fyra år, men val äger dock rum vart annat år, i det att hälften av landstinget väljes för var gång.

Det säger sig självt att det är av största betydelse att kvinnorna deltaga i dessa val. Kvinnorna kunna visserligen icke här såsom vid stadsfullmäktigevalen uppställa kvinnliga kandidater, vilket ju alltid visat sig verka eggande på deras deltagande i valen, men de måste betänka, att rättigheten att välja också innebär en moralisk skyldighet att göra det. Landstingens politiska betydelse såsom väljare av Första kammaren har redan påpekats, och vad kvinnorna beträffar är det ju i själva verket dessa val, som ytterst bestämma utgången av frågan om kvinnans politiska rösträtt. I Andra kammaren finnes en så stark majoritet för denna fråga, att man knappast kan anta att ett nyval kan förvandla den till minoritet, men kvinnans rösträtt har hittills fallit på Första kammarens *nej*. Att förvandla detta *nej* till ett *ja* kan gå på två sätt — antingen så, att högern kommer i minoritet även i denna kammare, eller så, att högerpartiet uppfostras till en bättre uppfattning av frågans betydelse. För de kvinnor som tillhöra vänstern, är saken mycket enkel. De ha bara att deltaga i landstingsvalen och valarbetet i det lugna medvetandet, att en röst för deras parti är en röst för kvinno-

rösträtten. De kvinnor åter, som äro vänner av kvinnans rösträtt men till sin allmänna läggning tillhöra högern, ha ett långt svårare personligt avgörande. Men ett torde dock ha blivit allom uppenbart. Kvinnorna låta icke i våra dagar med likgiltighet de politiska händelserna draga dem förbi, de nöja sig icke ens med att följa dem med intresse, de vilja själva gripa in i händelsernas gång. Och när valen till Andra kammaren stunda, då skall kanske mer än en högerkvinna, som förut hållit tal om, att kvinnan bör stanna i hemmet, med en viss grämelse se männens målmedvetna tåg till valurnan, medan hon nödgas stanna hemma. Därför böra kvinnorna nu betänka, att gäller det att uppfostra sitt eget parti, då äro kvinnornas ord aldrig mera vägande än i det ögonblick, då de hålla valedeln i sin hand, ty då äro de en »maktfaktor». Och att icke driva kvinnorna ifrån sitt parti vid landstingsvalen, det är dock en livssak för högern, ty landstingen ha nycklarna till Första kammaren, som är högerns fasta borg.

Pris 5 öre.